

ПРІОРИТЕТИ ТРАНСКОРДОННОГО СПІВРОБІТНИЦТВА У СТРАТЕГІЇ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНОГО (СТАЛОГО) РОЗВИТКУ ХАРКІВСЬКОЇ ОБЛАСТІ ДО 2020 РОКУ

В статті сформульовані основні принципи та завдання щодо розвитку транскордонного співробітництва до Стратегії сталого розвитку Харківської області до 2020 року. Зроблено аналіз діючих інструментів та інституцій, за допомогою яких на цей час реалізується транскордонне співробітництво в Харківській області. Запропоновано нові системні підходи щодо впровадження інноваційної моделі сталого, збалансованого територіального розвитку прикордонних районів з використанням новітнього європейського досвіду.

Ключові слова: транскордонне співробітництво, Єврорегіон «Слобожанщина», державне-приватне партнерство, програмно-проектний підхід, інноваційний розвиток.

Алексей Кирюхин, Екатерина Полякова. ПРИОРИТЕТЫ ТРАНСГРАНИЧНОГО СОТРУДНИЧЕСТВА В СТРАТЕГИИ СОЦИАЛЬНО-ЭКОНОМИЧЕСКОГО РАЗВИТИЯ ХАРЬКОВСКОЙ ОБЛАСТИ ДО 2020 ГОДА. В статье сформулированы основные принципы и задания по развитию трансграничного сотрудничества для Стратегии устойчивого развития Харьковской области до 2020 года. Сделан анализ существующих инструментов и институтов, с помощью которых на сегодня реализуется трансграничное сотрудничество в Харьковской области. Предложены новые системные подходы к внедрению инновационной модели устойчивого, сбалансированного территориального развития приграничных районов с использованием новейшего европейского опыта.

Ключевые слова: трансграничное сотрудничество, Еврорегион «Слобожанщина», государственно-частное партнерство, программно-проектный подход, инновационное развитие.

Alexei Kiryukhin, Ekaterina Polyakova. CROSS-BORDER COOPERATION PRIORITIES IN THE SOCIO-ECONOMIC DEVELOPMENT STRATEGY OF KHARKOV REGION UNTIL 2020. Basic principles and main objectives of the cross-border cooperation for Kharkov Region Sustainable Development Strategy 2020 have been formulated. The current cross-border instruments and institutions using in Kharkov Region are analyzed. New system approaches to the implementation of sustainable innovation model for the territorial development of border districts utilizing a modern experience are proposed.

Keywords: Cross-border cooperation, Euroregion Slobozhanschina, public-private partnership, programmer-projecting approach, innovation development.

Актуальність прискореного розвитку транскордонного співробітництва для транскордонного співробітництва Харківської області. Європейський Союз після розширення новими членами у 2004 р. та 2007 р. будує довгострокові стосунки з Україною, що сприятиме здійсненню в Україні реформ та сталому регіональному розвитку («Східне партнерство», «Європейський інструмент сусідства та партнерства», ініціатива із «Зоною поглибленої вільної торгівлі»). Для збільшення обсягів торговельної та інвестиційної діяльності, прискорення економічного зростання у контексті нової політики ЄС активно заохочуватиметься подальше регіональне та транскордонне співробітництво [1]. Нові ініціативи, що спрямовані на стимулювання регіонального співробітництва в трикутнику Україна – Росія – ЄС, розглядаються як важливий крок до створення зони спільного процвітання та цінностей, для створення «Європи без кордонів що роз'єднують».

З моменту виникнення українсько-російського державного кордону пройшло майже двадцять років, а населення обох держав так і не змогло повністю пристосуватися до перетворення адміністративного рубежу в державний, сприймаючи кордон як бар'єр, що перешкоджає нормальному плину життя. Це підштовхує сусідні регіони України та Росії розвивати з середини 1990-х років прямі локальні взаємодії у формі транскордонного співробіт-

ництва [2].

Транскордонне співробітництво можна визначити як використання переваг сусідства для вирішення проблем повсякденного життя й перспективного соціально-економічного розвитку кожного з регіонів [3].

Харківська область має державний кордон загальною довжиною 315,8 км, межуючи з Белгородською областю Російської Федерації. Шість районів загальною площею 7,47 тис. кв. км (23,78% площі області) є прикордонними. На цій території проживає 378 тис. мешканців області, що складає 13,05% від загальної їх кількості.

З метою впровадження Закону України «Про транскордонне співробітництво», Державної стратегії регіонального розвитку на період до 2015 року (Постанова КМУ від 21.06.2006 №1001) в Харківській області в контексті розвитку транскордонного співробітництва як інноваційного інструменту в реалізації державної регіональної політики, розбудови та модернізації транспортної інфраструктури, розвитку логістики є доцільним на період 2011-2020 років створити цілісну систему підтримки транскордонного співробітництва на регіональному та місцевому рівнях.

Переваги від транскордонного співробітництва для Харківської області

Основні переваги транскордонного співробітництва містяться у:

- розширенні сфери економічної діяльності та бази податкових надходжень за рахунок розвитку посередницьких функцій між сусідніми територіями;
- стабілізації соціальної ситуації: єдиний ринок праці й «перетікання» трудових ресурсів дозволяють людям самостійно вирішувати проблему зайнятості й підтримувати звичний рівень життя, що в остаточному підсумку позначається на зниженні рівня соціальної напруженості;
- задоволенні потреб населення в соціальних послугах без значних додаткових витрат: дефіцит соціальної інфраструктури й кадрів може бути компенсований за рахунок використання установ сусідніх територій. Одночасно притягнутий платоспроможний попит сприяє розвитку власної соціальної сфери;
- об'єднанні організаційних зусиль і спільному фінансуванні проектів, у реалізації яких зацікавлені обидві сусідні сторони, наданні їм більш високого (міждержавного) статусу й пріоритетності;
- поліпшенні інвестиційної привабливості та іміджу прикордонних областей і районів;
- можливостях використання фінансових та інформаційних ресурсів міжнародних організацій для реалізації взаємовигідних транскордонних проектів;
- більшій ефективності під час діалогу з центральними органами влади щодо вирішення до проблем прикордонних територій.

Організаційно-правові орієнтири для ефективного транскордонного співробітництва

Стратегія розвитку транскордонного співробітництва в Харківській області на період 2011-2020 роки має створити передумови для переходу від окремих заходів та проектів до цілісної, інтегрованої до європейських та українсько-російських міждержавних програм системи підтримки транскордонного співробітництва з використанням програмно-проектного принципу і поетапного фінансування пріоритетних напрямів сталого розвитку прикордонних територій на основі моделі державно-приватного партнерства. Поступово зростаюча ділова активність у прикордонних районах буде сприяти політиці децентралізації, налагодженню нових технологічних ланцюжків, підвищенню конкурентоспроможності області та більш збалансованому, поліцентричному розвитку Харківщини.

У якості організаційного механізму забезпечення довгострокового розвитку прикордон-

них районів Харківської області пропонується створити вертикально інтегровані структури, які б забезпечували охоплення і вертикальну інтеграцію нижчого (базового) рівня місцевого управління (на рівні прикордонних селищних рад Харківської області) з загальноєвропейським рівнем (в особі Асоціації європейських прикордонних регіонів).

Окремі елементи цієї системи вже були зроблені протягом 2005-2010 років при підтримці виконавчого комітету Ради керівників прикордонних областей Республіки Білорусь, Російської Федерації та України в Дергачівському, Золочівському, Вовчанському та Дворічанському районах області. Сесіями районних рад були затверджені міжвідомчі робочі групи з питань транскордонного співробітництва та їх персональний склад, прийняті районні програми транскордонного співробітництва до 2011 року. Слід, насамперед, провести подібну роботу в Харківському та Великобурлуцькому районах та оновити склад усіх груп з урахуванням нового складу органів державної влади та місцевого самоврядування.

Наявне міжнародне інституційне забезпечення транскордонного співробітництва

На момент започаткування Стратегії сталого розвитку в Харківській області у сфері транскордонного співробітництва діючими є такі міжнародні (міжрегіональні) інституції:

- Виконавча дирекція міжобласної Ради економічного співробітництва (з 1992 року);
- Виконавчий комітет Ради керівників прикордонних областей Республіки Білорусь, Російської Федерації та України (з січня 1994 року);
- Офіс Центрально - Європейського відділення Цільової Групи з питань зовнішніх кордонів Асоціації європейських прикордонних регіонів (з 9 вересня 2010 року);
- Рада та Секретаріат Єврорегіону «Слобожанщина» (з 1 вересня 2010 року);
- Міждепутатська робоча група зі співробітництва між Харківською обласною радою та Белгородською обласною Думою (з 28 лютого 2008 року);
- Координаційний комітет Міжрегіональної екологічної програми з охорони та використання вод басейну річки Сіверський Донець (з 20 листопада 2000 року);
- Секретаріат Ділової ради ТПП білорусько-російсько-українського прикордоння (з січня 2010 року);
- Секретаріат Прикордонного білорусько-російсько-українського університетського консорціуму (з 8 червня 2010 року).

Цілі та пріоритети транскордонного

співробітництва на 2011-2020 рр.

Головна мета – досягти високого рівня добросусідства, партнерської кооперації, сталого розвитку, кращого рівня життя мешканців шести прикордонних районів Харківської області.

Ціль №1 - Створити цілісну систему підтримки транскордонного співробітництва на регіональному та місцевому рівнях.

Ціль №2 – Скоротити удвічі розрив у соціально-економічному розвитку та інфраструктурному забезпеченні прикордонних районів Харківської області зі суміжними районами Белгородської області.

Пріоритети:

- *Інституції та ефективне регіональне управління* – здійснення регіонального багаторівневого управління на засадах стратегічного планування і партнерської кооперації місцевих влад;
- *Синергія прикордонних економік* – підвищення взаємної відкритості економік Харківської і Белгородської областей, розширення кооперації та розвиток інституційних форм сприяння місцевому малому та середньому бізнесу, розширення ринків збуту для місцевої продукції;
- *Інтелектуальний капітал* – підвищення якості освітнього, науко-технічного і управлінського капіталу в прикордонному ареалі Харківського регіону в умовах глобально посилюючої конкуренції і мобільності робочої сили;
- *Культурна спадщина* – захист історичної, культурної спадщини як елементів гармонійного розвитку прикордонних районів Харківської області
- *Захист навколишнього середовища* – покращення стану та створення умов для подальшого збереження іншими покоління наявних природних ресурсів в басейнах транскордонних річок.

Конкретні заходи і проекти щодо реалізації пріоритетів транскордонного співробітництва

Пріоритет «Інституції та ефективне регіональне управління»:

1. Підготувати програму розвитку транскордонного співробітництва Харківської області на 2011 -2016 роки.

2. Забезпечити організаційно-технічну підтримку функціонування виконавчого комітету Ради керівників прикордонних областей Республіки Білорусь, Російської Федерації та України.

3. Підготувати Стратегію сталого розвитку Єврорегіону «Слобожанщина» як Інтегро-

вану стратегію територіального розвитку 6 прикордонних районів Харківської та 6 районів Белгородської областей.

Пріоритет «Синергія прикордонних економік»:

1. Створити митно-логістичні комплекси в рамках Прикордонної інтегрованої російсько-української логістичної системи; організувати їх роботу на принципах державно-приватного партнерства;
2. Створити єдиний інформаційний простір з моніторингу і обліку показників соціально-економічного, кредитно-фінансового, суспільно-політичного розвитку території євро-регіону «Слобожанщина».
3. Ініціювати розробку концепцій розвитку бренду прикордонних районів Харківської області та провести брендінг цих районів, які історично пов'язані поглибленими господарськими і культурними зв'язками з прилеглими районами Белгородської області.
4. Розробити інвестиційні паспорти районів Харківської області і вертикально інтегрованих програм підвищення інвестиційного клімату в районах області з урахуванням вертикальної інтеграції у загальноєвропейський простір.
5. Створити у вигляді «єдиного вікна» Центр сприяння експорту і залучення адресних інвестицій.

Пріоритет «Інтелектуальний капітал»:

1. Створити на території Харківської області транскордонний російсько-український технопарк.
2. Забезпечувати підтримку діяльності Російсько-Українського Університету, створеного рішенням Ради ректорів Прикордонного білорусько-російсько-українського консорціуму 8 червня 2010 року.
3. Створити на базі прикордонних районів області постійно діючу мережу міжмуніципальних інформаційно-навчальних центрів із забезпеченням належної функціональної «дзеркальності» з боку белгородської сторони.

Пріоритет «Культурна спадщина»

1. Розробити і організувати функціонування системи транскордонних еколого-пізнавальних маршрутів «Природна, історична і культурна спадщина Слобожанщини».
2. *Пріоритет «Захист навколишнього середовища»:*
3. Продовжити роботу з виконання міжрегіональної (міждержавної) екологічної програми з охорони та використання вод басейну ріки Сіверський Донець.

4. Продовжити роботу з підготовки та реалізації Комплексного плану екологічного оздоровлення басейну р. Лопань.
5. Створити транскордонний регіональний ландшафтний парк «Верхнє Придонцов'я».

Етапи транскордонного співробітництва у 2011-2020 рр.

Очікується, що протягом 2011-2020 рр. транскордонне співробітництво в рамках Стратегії сталого розвитку в Харківській області буде проводитися по трьох етапах:

- 2011 – 2013 роки
- 2014 – 2016 роки
- 2017 – 2020 роки.

На першому етапі (2011 – 2013 роки) передбачається:

- Створення вертикально та горизонтально інтегрованої системи транскордонного співробітництва в Харківській області;
- Початок реалізації пріоритетних транскордонних проектів в рамках Єврорегіону «Слобожанщина» при підтримці Виконавчого комітету Ради керівників прикордонних областей Республіки Білорусь, Російської Федерації та України й Секретаріату Ділової ради ТПП білорусько-російсько-українського прикордоння;
- Створення Концепції системної інноваційної платформи «GEOTECHNOPOLIS» удовж осі «Харків – Белгород» з метою формування транскордонною агломерації європейського типу;
- Створення на території Харківської області транскордонного російсько-українського технопарку;
- Створення інструментарію для ефективних комунікацій з потенційними інвесторами (інвестиційні паспорти області і районів, центр сприяння експорту);
- Розробка брендів прикордонних районів області, розробка і початок впровадження програм з просування брендів районів;

- Розробка нових механізмів державно-приватного партнерства і їхнє відпрацювання для розширення можливостей у фінансуванні важливих для області і єврорегіону «Слобожанщина» інфраструктурних проектів з боку зацікавлених українських і російських бізнес структур.

На другому етапі (2014 – 2016 роки) передбачається:

- Проектне впровадження системної інноваційної платформи «GEOTECHNOPOLIS» удовж осі Харків – Белгород.
- Усіляке поширення практики використання механізмів державно-приватного партнерства під час реалізації інфраструктурних проектів в Харківській області і єврорегіоні «Слобожанщина» з боку зацікавлених іноземних та вітчизняних бізнес структур.

На третьому етапі (2017 – 2020 роки) передбачається:

- Перехід на сталий збалансований розвиток Харківського регіону за рахунок попереджувального розвитку прикордонних районів та формування регіональної інноваційної системи [4].

Висновки. Нові політичні реалії в Україні створили необхідні умови для впровадження регіональної політики на засадах сталого збалансованого розвитку в трикутнику Україна – Росія – ЄС. Важливою складовою цієї політики є транскордонне співробітництво з урахуванням європейського досвіду функціонування єврорегіонів. Проведення структурних реформ та модернізації економіки прикордонних територій стає безальтернативною перспективою подальшого інноваційного розвитку Харківського регіону. Базовими складовими у цьому напрямку стає використання механізму державно-приватного партнерства та програмно-проектний підхід.

Список використаних джерел:

1. *Growing Regions, growing Europe –Fourth report on economic and social cohesion / European Commission. – Luxembourg. - 2007 – 222 p.*
2. *Фактор соседства в экономическом развитии приграничных регионов стран СНГ / Под ред. проф. Вардомского Л.Б. – М.: ИЭ РАН, - 2010. - 426 с.*
3. *Gabbe J., von Malchus V. Cooperation between European Border Regions. Review and Perspectives. – Nomos. – 2008. – 137 p.*
4. *Кирюхин А.М., Дунаев И.В., Порятуй А.Ф., Полякова Е.А. Стратегирование совместного инновационного развития Харьковской и Белгородской областей на период 2011 – 2020 годы / Регион-2010: стратегия оптимального развития. Матеріали науково-практ. конф. з міжнародною участю 4-5 листопада 2010 р. – Х.: ХНУ ім. В.Н.Каразіна. – С. 283 – 284.*